

Ας συμφωνήσουμε, η γράφουσα και οι αναγνώστες, ότι οι εισαγωγές που θα αναφέρονται στις αντίξοες συνθήκες που δυσχεραίνουν τις όποιες προσπάθειες καλλιτεχνών και υπευθύνων καλλιτεχνικών διοργανώσεων εννοούνται, αλίμονο, αλλά... στο εξής θα παραλείπονται. Οι δραστηριότητες και οι συνθήκες όλων έχουν μπει σε εισαγωγικά πανδημίας, όμως αυτό δεν συνεπάγεται συνεχείς αξιολογικές εκπώσεις, έτσι ώστε να διατηρηθούν τα κριτήρια πρόσληψης καλλιτεχνικών προϊόντων, έστω και τηρουμένων των αναλογιών με την εκλιπούσα εποχή της «ομαλότητας».

Η αθηναϊκή παραγωγή των «Μεγάλων προσδοκιών» του Τσαρλς Ντίκενς, που παρουσιάστηκε στο Διεθνές Φεστιβάλ Κύπρια, αποτελεί την πρώτη προσπάθεια θεατρικής διασκευής του μυθιστορήματος στον ελληνικό χώρο. Η Μαριλένα Παναγιωτοπούλου μετέφρασε και διασκεύασε το πρωτότυπο ογκώδες πεζογράφημα, το οποίο παραδόξως δεν ασφυκτιά σε στενά χρονικά πλαίσια μιας θεατρικής παράστασης. Τουναντίον, η διασκευή φαίνεται απρόσμενα αραιή, σχεδόν άδεια, καθώς απ' αυτή λείπει ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του μυθιστορήματος του Ντίκενς: η ουσιώδης και νοηματικά φορτισμένη αντιπαράθεση των δύο κόσμων η οποία, για να δημιουργηθεί και να αποκτήσει δραματική αξία, πρέπει πρώτα να σκιαγραφηθούν οι εν λόγω κόσμοι, ο «χαμηλός», ο βαλτώδης κόσμος της παιδικής ηλικίας του Πιπ και ο αναβράζων, ο πυρετώδης κόσμος του Λονδίνου.

Στο μυθιστόρημα τα δύο αυτά ατμοσφαιρικά πεδία είναι καλυμμένα με την ομίχλη αναμνήσεων και τύψεων το πρώτο και σκληρών απογοητεύσεων και μετάνοιας το δεύτερο, με αποτέλεσμα η αφήγηση να αποκτά πλούσια συναισθηματική διάσταση. Στη διασκευή κορφολογούνται επεισόδια από τις βασικές γραμμές της πλοκής, όμως η αφήγηση που δημιουργείται απογοητεύει αυτούς που έχουν διαβάσει το μυθιστόρημα και αφήνει απορίες στους υπόλοιπους. Μια από τις αποδείξεις της αραιής ύφανσης της διασκευής είναι και το γεγονός ότι η σκηνοθέτις της παράστασης Λίλλυ Μελεμέ έχει το περιθώριο να συμπληρώνει το άκουσμα και το θέαμα της παράστασης με κειμενικές προσθήκες, σόλο μπαλάντες και χορό. Μιλώ για προσθήκες, επειδή δεν μπόρεσα να τα εκλάβω ως στοιχεία μιας οργανικής σκηνοθετικής γλώσσας.

Στο σκηνικό του Κωνσταντίνου Ζαμάνη με πλατφόρμες και σκάλες υπήρχε μια συγγένεια

με τις παραγωγές του National Theatre, όπου στις διασκευές των απλωμένων στον χρόνο και χώρο μυθιστορημάτων τύπου «Τζέιν Έιρ» τέτοιες κατασκευές βοηθούσαν στη γρήγορη αλλαγή σκηνών και συνέβαλλαν στον κινητικό ρυθμό της δράσης. Το σκηνικό του Ζαμάνη όμως δεν είχε την ίδια λειτουργικότητα. Αυτό που πρόσφερε η κεντρική ανυψωμένη πλατφόρμα του σκηνικού ήταν να κυριαρχεί στη σκηνή η φιγούρα της Μις Χάβισαμ, η μορφή της οποίας αποτελούσε και την κύρια σκηνοθετική πρόταση της παράστασης. Η Λίλλυ Μελεμέ σαν να δανείζεται την εικόνα από το «Γλυκό πουλί της νιότης», παριστάνοντας (σε σύμνηοια με την ενδυματολόγο Βασιλική Σύρμα) την Μις Χάβισαμ σαν μια γερασμένη ντίβα, παγιδευμένη στο παρελθόν. Εξ ου και οι σκόρπιες νύξεις από τους «παλιούς της ρόλους», π.χ. από τη Νίνα Ζαρέτοναγια ή την Μπλανς Ντιμπούα. Η Φιλαρέτη Κομνηνού όντως φτιάχνει μια εντυπωσιακή μίξη από τα ετερόκλητα στοιχεία που της έχουν προταθεί. Αλλιώς η μουντή ατμόσφαιρα της παράστασης δεν θα είχε με τι να αποτυπωθεί στη μνήμη των θεατών.

Η άλλη εμβληματική μορφή του μυθιστορήματος που σημαδεύει τη ζωή του κεντρικού ήρωα, ο φυγάς κατάδικος και ο κρυφός ευεργέτης του Πιπ βγαίνει στην παράσταση πολύ ουδέτερος, πολύ λίγο χρωματισμένος από τον Αλέκο Συσσοβίτη για να αποδώσει την ιδέα του Ντίκενς για την πάλη και τη συμβίωση του κακού και του καλού στην ψυχή των ανθρώπων, για να ενσαρκώσει την αξία της ευγνωμοσύνης και του χρέους. Οι προσθήκες από την Επιστολή προς Κορινθίους, που η σκηνοθέτις ανάθεσε στον Αλέκο Συσσοβίτη, δεν αναπληρώνουν τα όσα χάνονται στο πλάσιμο της μορφής του ρόλου.

Φιλόδοξες οι προσπάθειες του Γιώργου Χριστοδούλου στον ρόλο του Πιπ, εκεί δικαιολογείται η απόφαση της σκηνοθέτιδας να μην παριστάνεται η εξέλιξη του κεντρικού ήρωα από παιδί σε ώριμο άνδρα, καθώς ο Γιώργος Χριστοδούλου αποδίδει στο παίξιμό του την αίσθηση της ανάμνησης, της αναδρομικής αφήγησης. Η Νατάσα Εξηναβελώνη ως Εστέλλα υπάρχει στη σκηνή κυρίως ως ωραία εικόνα, έτσι κι αλλιώς η διασκευή, ειδικά στο τέλος της, δεν δίνει ευκαιρία να προστεθεί μια άλλη διάσταση στον ρόλο. Ο Κωνσταντίνος Γεωργαλής και η Λήδα Κουτσοδασκάλου σε σύντομες εμφανίσεις σε πολλούς ρόλους, αντικειμενικά δεν προλαβαίνουν να δημιουργήσουν την αίσθηση πολυπρόσωπης δράσης στη σκηνή.

ΚΡΙΤΙΚΗ
ΘΕΑΤΡΟΥ

Της Νόνας
Μολέσκη

Αραιά υφασμένη διασκευή

«Μεγάλες προσδοκίες» του Κάρολου Ντίκενς
σε σκηνοθεσία Λίλλυς Μελεμέ